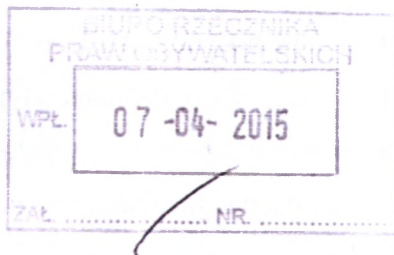

MINISTER
NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

DBF.WPM.6300.18.2015.MK

Warszawa, 1 kwietnia 2015 r.

Pani
Irena Lipowicz
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowna Pani Rzecznik!

W odpowiedzi na pismo z dnia 20 lutego 2015 r. nr VIII.7033.1.2014.AKB w sprawie uprawnień studentów do stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych, uprzejmie informuję, iż podczas ostatniej nowelizacji ustawy – *Prawo o szkolnictwie wyższym* rozważane było uregulowanie możliwości ubiegania się o powyższe stypendium na kolejnym kierunku studiów przez osoby niepełnosprawne w przypadku, gdy niepełnosprawność, nabyta w czasie trwania studiów lub po ich ukończeniu, powodowała konieczność przekwalifikowania zawodowego lub zdobycia nowych kwalifikacji w celu uzyskania zatrudnienia. Propozycja ta nie została jednakże ostatecznie wprowadzona do ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – *Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. poz. 1198).

System pomocy materialnej dla studentów zapewnia powszechny i równy dostęp do pomocy materialnej finansowanej z budżetu państwa zarówno osobom pełnosprawnym, jak i niepełnosprawnym. Utrudniony dostęp do edukacji spowodowany ograniczeniami wynikającymi z niepełnosprawności jest bowiem wyrównywany poprzez przyznawanie odrębnego świadczenia adresowanego wyłącznie do osób niepełnosprawnych (stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych). Ponadto usuwanie barier w dostępie osób niepełnosprawnych do szkolnictwa wyższego jest dokonywane poprzez finansowanie z budżetu państwa realizowanych przez uczelnie zadań związanych ze stwarzaniem studentom i doktorantom będącym osobami niepełnosprawnymi warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia.

Według stanu prawnego obowiązującego przed nowelizacją ustawy – *Prawo o szkolnictwie wyższym* z 2011 r. uprawnienie do stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych przysługiwało bez ograniczeń, tj. na każdym kolejnym kierunku studiów, w tym również w przypadku równoległego studiowania na kilku kierunkach. Rozwiązanie to zostało zniesione w związku z wystąpieniem niepożądanych z punktu widzenia realizacji celu wspomnianego wsparcia (tj. ułatwienie studentom niepełnosprawnym zdobycia wyższego wykształcenia na równych zasadach ze studentami pełnosprawnymi) przypadków podejmowania kolejnych kierunków studiów wyłącznie w celu pobierania stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych. Odnotowano wówczas np. sytuację nadużywania wsparcia z budżetu państwa przez studenta będącego osobą niepełnosprawną, który podejmował kolejne kierunki studiów bez zamiaru ich kontynuowania i pobierał stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych na każdym kolejnym z jedenastu kierunków do czasu skreślenia z listy studentów.

Ustawa z dnia 18 marca 2011 r. *o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw* (Dz. U. Nr 84, poz. 455) wprowadziła jednolitą dla wszystkich świadczeń pomocy materialnej i spójną z celem systemu pomocy materialnej dla studentów zasadę możliwości ubiegania się o wsparcie na pierwszym kierunku studiów pierwszego oraz drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich. Podstawowym zadaniem systemu pomocy materialnej dla studentów jest bowiem – zgodnie z Konstytucją RP – zapewnienie przez władze publiczne powszechnego i równego dostępu do wykształcenia. Ukończenie studiów prowadzi zatem do zrealizowania celu, jakim jest umożliwienie zdobycia wyższego wykształcenia. Istnieje także stworzony w celu realizacji konstytucyjnego celu, jakim jest przysposobienie do pracy osób niepełnosprawnych, system rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych dysponujący odrębnymi instrumentami.

Wprowadzenie w systemie pomocy materialnej dla studentów odstępstwa od zasady otrzymywania świadczeń na jednym kierunku studiów w przypadku osób, które nabyły niepełnosprawność w trakcie procesu kształcenia na poziomie wyższym lub po jego zakończeniu oznaczałoby, iż zgodnie z logiką tego wsparcia powinno się rozszerzyć uprawnienie na wszystkie stypendia i zapomogę, a także objąć – przed ponownym przyznaniem świadczeń – wskazaną grupę studentów niepełnosprawnych badaniem dotyczącym szans na rynku pracy w kontekście zdobytego już wykształcenia oraz nowego

kierunku studiów podjętego po nabyciu niepełnosprawności. Właściwa rehabilitacja zawodowa takiego studenta służyłaby bowiem jako uzasadnienie dla poczynionego wyjątku od powszechnej i równej dla wszystkich studentów zasady obejmowania pomocą materialną kształcenia tylko na jednym kierunku studiów.

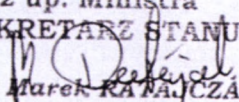
Podczas analizy propozycji uregulowania prawa do stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych na kolejnym kierunku studiów wątpliwości budziła m. in. możliwość stworzenia obiektywnych kryteriów przyznawania stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych ze względu na potrzebę przekwalifikowania się. Szczególne trudności wiązałyby się z procesem oceny przez organy przyznające stypendia szans osoby niepełnosprawnej na rynku pracy, w tym lokalnym, w świetle kwalifikacji uzyskanych na wcześniejszym kierunku studiów oraz przydatności w tym zakresie kwalifikacji możliwych do uzyskania na kolejnym kierunku. Z drugiej strony w przypadku braku precyzyjnie zdefiniowanych kryteriów przyznawania tych stypendiów istniałaby obawa ponownego wystąpienia przypadków podejmowania kolejnych kierunków studiów ze względów socjalnych, co bynajmniej nie zapewniłoby realizacji celu tego instrumentu wsparcia, jakim byłaby rehabilitacja zawodowa osoby niepełnosprawnej, a nie – stwarzanie zachęt do studiowania przez nieograniczony okres.

Należy również wskazać, iż nie jest uzasadnione tworzenie przez ustawodawcę dublujących się w systemie prawnym mechanizmów wspierania ze środków publicznych poszczególnych grup obywateli. Kształcenie osób niepełnosprawnych po ukończeniu studiów w celu dalszego doskonalenia lub przekwalifikowania zawodowego jest jednym z zadań realizowanych przez Państwo w ramach środków przeznaczonych na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych (PFRON). Organy działające w tym systemie dysponują lepszymi narzędziami oceny faktycznego wpływu wykształcenia zdobytego w danym obszarze wiedzy na realne możliwości zdobycia zatrudnienia przez osobę z określoną niepełnosprawnością ze względu na aktualne oraz przyszłe uwarunkowania rynku pracy.

Na uwagę zasługuje program realizowany obecnie przez PFRON pn. „Aktywny samorząd” zakładający m. in. udzielanie studentom ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności wsparcia finansowego w formie dodatku na pokrycie kosztów kształcenia (nie mniej niż 1 tys. zł za semestr, z możliwością zwiększenia o 200 zł w przypadku studentów zamiejscowych) lub refundacji czesnego, a w przypadku równoległego kształcenia na dwóch kierunkach – dodatkowo połowy kosztów czesnego na drugim kierunku. Program ten realizuje zatem postulaty finansowego wspierania z budżetu

państwa osób niepełnosprawnych studiujących na kolejnym kierunku studiów (także niestacjonarnych) w celu zdobycia nowych kwalifikacji zawodowych zwiększających szanse na rynku pracy w zmienionej sytuacji życiowej spowodowanej nabyciem niepełnosprawności.

Z wyrazami szacunku,

z up. Ministra
SEKRETARZ STANU

prof. Marek RANAŃCZAK